

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 544/2022-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej slc partners s. r. o., advokátskou kanceláriou, Hviezdoslavovo nám. 16, Bratislava, IČO 47 246 634, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Andrej Šabík, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 To 3/2022 z 27. apríla 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. júla 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1 To 3/2022 z 27. apríla 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

2. Z obsahu sťažovateľkou podanej ústavnej sťažnosti vyplýva, že je dcérou [REDAKOVANÉ], ktorý bol rozsudkom Špecializovaného trestného súdu v Pezinku č. k. PK-1 T/20/2020-4048 z 12. októbra 2021 uznaný vinným z obzvlášť závažného zločinu falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov podľa § 270 ods. 2, 4 písm. b) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení účinnom v čase skutku, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 13 rokov odňatia slobody, pre ktorého výkon bol zaradený do ústavu s minimálnym stupňom stráženia. Podľa tvrdenia sťažovateľky jej otec [REDAKOVANÉ] jej mal oznámiť, že „rozsudok bol napadnutý odvolaním, ktoré podal v prospech obžalovaného jeho obhajca [REDAKOVANÉ]. Obžalovaný bol obhajcom o podaní odvolania opakovane uistený s tým, že ďalej budú dopracovávať argumentačnú časť odvolania, na ktorej doplnenie nie je stanovená zákonná ani sudcovská lehota.“. Sťažovateľka mala byť teda „uistená v tom, že odvolanie v prospech obžalovaného bolo riadne a včas podané a že odvolaním boli napadnuté všetky výroky odsudzujúceho rozsudku.“. Sťažovateľka však 28. marca 2022 dostala z médií

informáciu o tom, že „rozsudok voči obžalovanému [redacted] nadobudol právoplatnosť, nakoľko voči rozsudku nebolo včas podané odvolanie.“. Na podklade uvedeného, vychádzajúc z § 308 ods. 2 v spojení s § 64 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“), sa sťažovateľka rozhodla hneď na druhý deň podať odvolanie ako oprávnená osoba v prospech svojho otca a zároveň ako oprávnená osoba podľa § 64 ods. 1 Trestného poriadku aj požiadať o navrátenie lehoty na podanie riadneho opravného prostriedku. Najvyšší súd napadnutým uznesením vo výroku I podľa § 64 ods. 1 Trestného poriadku zamietol žiadosť sťažovateľky o navrátenie lehoty na podanie odvolania proti rozsudku Špecializovaného trestného súdu v Pezinku č. k. PK-1 T/20/2020-4048 z 12. októbra 2021 a vo výroku II podľa § 316 ods. 1 Trestného poriadku zamietol ňou podané odvolanie ako podané oneskorene.

3. Najvyšší súd v napadnutom uznesení dôvodil tým, že „Žiadosť o navrátenie lehoty môžu v zmysle § 64 ods. 1 Trestného poriadku podávať len subjekty tam uvedené, teda výlučne len obvinený, jeho obhajca, poškodený alebo zúčastnená osoba. Iné subjekty, hoci aj by aj išlo osoby oprávnené podať v prospech obžalovaného odvolanie, takýmto právom nedisponujú. Žiadosť o navrátenie lehoty je totiž svojím spôsobom výnimočný inštitút, a preto je logické, že okruh oprávnených subjektov na jej podanie je zúžený výlučne na osoby, ktorých práva by zmeškaním lehoty na podanie opravného prostriedku mohli byť najcitlivejšie dotknuté. Keďže dcéra obžalovaného nie je subjekt oprávnený na podanie žiadosti na navrátenie lehoty, nemohol najvyšší súd takejto žiadosti vyhovieť.“.

4. Sťažovateľka oponovala názoru najvyššieho súdu vlastnou interpretáciou § 64 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorej «okruh osôb uvedených v ustanovení § 308 ods. 2 Trestného poriadku je potrebné aplikovať aj na ustanovenie § 64 ods. 1 Trestného poriadku v rozsahu týkajúceho sa obvineného. To znamená, že ak je sťažovateľka v prospech obvineného oprávnená podať odvolanie voči rozsudku, nakoľko jeho dcérou, teda príbuznou obžalovaného v priamom rade, je zároveň oprávnená podať aj žiadosť o navrátenie lehoty, nakoľko obdobne ide o podanie v prospech obvineného, respektíve obžalovaného. Pojem „obvinený“ uvedený v ustanovení § 64 ods. 1 Trestného poriadku tak v sebe subsumuje okruh osôb uvedených v ustanovení § 308 ods. 2 Trestného poriadku. Reštriktívny výklad uvedených ustanovení Trestného poriadku, ktorý aplikoval Najvyšší súd Slovenskej republiky v konečnom dôsledku znamená neprípustné obmedzenie základných práv obvineného vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 ústavy a zároveň aj v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky bolo mnohokrát konštatované, že reštriktívny výklad znamená neprípustné obmedzenie základných práv.».

5. Na podklade uvedeného sťažovateľka ústavnému súdu navrhla, aby po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy... uznesením Najvyššieho súdu... spis. zn. ITo/3/2022, zo dňa 27.04.2022 porušené boli.

Uznesenie Najvyššieho súdu... spis. zn. ITo/3/2022, zo dňa 27.04.2022 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Najvyšší súd... je povinný sťažovateľke trovy právneho zastúpenia...“

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť, pričom posudzoval, či jej prijatiu na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

7. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

8. Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

9. Ústavný súd stabilne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). Ak ide o argument, ktorý je vo veci rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06). Teda všeobecný súd je povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

10. Taktiež podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa vyžaduje, aby vnútroštátne súdy dostatočne jasne uviedli dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, a to za súčasného rešpektovania práva na obhajobu (Hadjianastassiou proti Grécku zo 16. 12. 1992, sťažnosť č. 12945/87, bod 33). Rozsah povinnosti uviesť dôvody, ktorý sa odlišuje v závislosti od povahy rozhodnutia, musí byť určený v rámci okolností prípadu (Ruiz Torija proti Španielsku z 9. 12. 1994, sťažnosť č. 18390/91, bod 29, Hiro Balani proti Španielsku z 9. 12. 1994, séria A, č. 303B; Georgiadis proti Grécku z 29. 5. 1997; Higgins proti Francúzsku z 19. 2. 1998). Rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k „odopretiu spravodlivosti“ (rozsudok Veľkej komory vo veci Moreira Ferreira proti Portugalsku č. 2 z 11. 7. 2017, sťažnosť č. 19867/12, bod 85; tiež Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

11. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci (súdu) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú možno preto považovať sťažnosť, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej realnosť by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

12. Úlohou ústavného súdu bolo posúdiť, či najvyšším súdom zvolený výklad zákonného ustanovenia § 64 ods. 1 Trestného poriadku bol vykonaný ústavne súladným spôsobom, ktorý by (primárne) mohol zasiahnuť do základných práv sťažovateľky (teda nie jej otca ako obvineného) na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a na obhajobu (čl. 50 ods. 3 ústavy).

13. V prípadoch posudzovania individuálnych sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je úlohou ústavného súdu preskúmať príslušné právne predpisy a prax *in abstracto*, ale obmedziť sa, nakoľko je to len možné, na posúdenie konkrétneho prípadu na účely zistenia, či spôsob, akým boli uvedené predpisy aplikované alebo sa dotkli sťažovateľa, viedol k porušeniu ústavy a príslušných medzinárodných zmlúv, a to aj v rámci ústavným súdom judikovanému zákazu svojvôle pri aplikácii zákonného predpisu (IV. ÚS 77/02, III. ÚS 264/2005, III. ÚS 341/2007, III. ÚS 70/2009, II. ÚS 244/2009, III. ÚS 72/2010).

14. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s princípom spravodlivosti alebo ho urobí v inom než v zákonom ustanovenom a právnom myslení či konsenzuálne akceptovanom význame alebo bez bližších nerozpoznateľných kritérií. Označené porušenie niektoej z noriem jednoduchého práva v dôsledku svojvôle alebo v dôsledku interpretácie, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, mohlo byť spôsobilé zasiahnuť do označených základných práv sťažovateľky.

15. Po oboznámení sa s obsahom napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že tento konal v medziach svojej právomoci a v súlade s príslušnými ustanoveniami Trestného poriadku, ktoré interpretoval a aplikoval v súlade s ich obsahom, čo osobitne platí o výklade § 64 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý bol vykonaný ústavne súladným spôsobom. Nad rámec argumentácie najvyššieho súdu o tom, že *„Žiadosť o navrátenie lehoty je totiž svojím spôsobom výnimočný inštitút, a preto je logické, že okruh oprávnených subjektov na jej podanie je zúžený výlučne na osoby, ktorých práva by zmeškaním lehoty na podanie opravného prostriedku mohli byť najcitelnejšie dotknuté.“*, ústavný súd len doplnkovo odkazuje na § 11 Trestného poriadku, ktorý ustanovuje, kto je stranou trestného konania (ten, proti komu sa vedie trestné konanie, poškodený, zúčastnená osoba a prokurátor), ako aj na § 309 ods. 4 Trestného poriadku, ktorý určuje koniec plynutia lehoty na podanie odvolania osobám oprávneným na podanie odvolania v prospech obžalovaného (okrem prokurátora) na ten istý deň ako obžalovanému. Z uvedeného vyplýva, že primárne právom podať riadny opravný prostriedok v prospech obžalovaného disponuje samotný obžalovaný a v rámci jeho lehoty aj iné oprávnené osoby (§ 308 ods. 2 Trestného poriadku), ktorým právna úprava nepriznáva okrem prokurátora samostatnú lehotu na podanie opravného prostriedku. Čo je podstatné, Trestný poriadok v § 64 ods. 1 taxatívne vymedzuje okruh osôb oprávnených na podanie žiadosti o navrátenie zmeškanej lehoty, medzi ktorými sa nenachádzajú osoby oprávnené na podanie odvolania v prospech obžalovaného (okrem neho samotného) podľa § 308 ods. 2 Trestného poriadku. Takú možnosť nemá nielen príbuzný v priamom rade (ako dcéra) a ďalšie osoby v podobnom postavení, ale ani prokurátor ako štátny orgán. Je teda evidentné, že zákonná koncepcia rozlišuje medzi osobami oprávnenými podať odvolanie a osobami oprávnenými žiadať o navrátenie lehoty (aj) na podanie odvolania, keď v prvom prípade ide o širšiu a v druhom o užšiu kategóriu. Najvyšší súd zvolil výklad vystihujúci nielen znenie, ale aj zmysel dotknutých zákonných inštitútov, sťažovateľka uplatňuje extenzívny výklad § 64 ods. 1 Trestného poriadku, čo je pre ústavný súd pochopiteľné, lebo by jej pomohol uspieť, nemôže ho však prijať ako nesprávny a excesívny.

16. Nad rámec uvedeného ústavný súd zdôrazňuje, že z § 64 ods. 1 Trestného poriadku vyplýva, že povolenie navrátenia lehoty na podanie opravného prostriedku je podmienené v prvom rade tým, že obvinený alebo jeho obhajca zmeškali túto lehotu z dôležitých dôvodov. Za také sa v súlade s ustálenou súdnou praxou považuje napr. ochorenie v posledných dňoch lehoty brániace obvinenému podať včas opravný prostriedok, živelná udalosť (napr. požiar, povodeň, snehová kalamita), ktorá zabránila obvinenému podať opravný prostriedok v lehote, a pod., z čoho je teda zrejmé, že za takýto ospravedlniteľný dôvod nie je možné považovať nesplnenie/opomenutie povinnosti obhajcu pri zastupovaní práv obvineného v trestnom konaní. Na tomto mieste ústavný súd pripomína, že podľa § 44 ods. 1 Trestného poriadku je obhajca povinný poskytovať obvinenému potrebnú právnu pomoc, na obhajovanie jeho záujmov účelne využívať prostriedky a spôsoby obhajoby uvedené v zákone, najmä starať sa o to, aby boli v konaní náležité a včas objasnené skutočnosti, ktoré obvineného zbavujú viny alebo jeho vinu zmiernujú. Je teda nepochybne povinnosťou obhajcu mať na zreteli aj zákonom ustanovené lehoty na uplatnenie prostriedkov obhajoby a pristupovať k ich využívaniu spôsobom eliminujúcim v čo najväčšej miere riziko zmeškania (III. ÚS 391/2011, III. ÚS 676/2017).

17. Na podklade už prezentovaných úvah teda ústavný súd uzatvára, že najvyšší súd v predmetnej veci zvolil ústavne súladný výklad § 64 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý nepopiera účel a význam príslušnej právnej úpravy, v dôsledku čoho ústavný súd odmieta sťažovateľkou podanú ústavnú sťažnosť v časti týkajúcej sa namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (teda pokiaľ ide o súdnu ochranu jej osoby ako osoby oprávnenej podať odvolanie v prospech svojho obžalovaného otca). Tento záver sa vzťahuje aj na sťažovateľkou namietnuté porušenie základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ku ktorého porušeniu nemôže dôjsť (i) po prvé z dôvodu nevyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a (ii) po druhé z dôvodu, že nositeľom tohto práva je samotný obvinený/obžalovaný z trestného činu (nie iné osoby), ktorý sa podaním riadneho opravného prostriedku bráni odsúdeniu svojej osoby. Osoba, ktorá podáva odvolanie v prospech obžalovaného, mieni prispieť k jeho obhajobe, nerealizuje však svoje (len jej samotnej patriace) obhajobné práva, keďže obvineným (obžalovaným) nie je. Aj túto časť podanej ústavnej sťažnosti teda ústavný súd odmieta z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. novembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu